„ნათლის სვეტის” პარადიგმული სახისმეტყველება ნიკოლოზ გულაბერისძის „საკითხავსა” და „საგალობელში”

„ნათლის სვეტის”, იგივე „სვეტი-ცხოვლის”, პარადიგმა ქართული მწერლობის და, ზოგადად, ქართული ქრისტიანული კულტურის მარადთანმხლები ფენომენი და ქართველთა სულიერი ცხოვრების საზრისია.

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ „ნათლის სვეტი” გვხვდება ნეოპლატონიზმში („ნათლლის სვეტი” _ სხეულებრივი, განუყოფელი და უძრავი, ყოველივეს შემცველი ადგილი უნივერსუმში), მანიქეიზმში („სინათლის სვეტი”, ანუ „დიდების სვეტი” _ განწმენდილი სულები ან ნათელი არსებები მთვარესთან და მერე მზესთან მისასვლელად მას აჰყვებიან; სხვა ვარიანტით _ ნათელი ან განწმენდილი სულნი მთვარეზე და მზეზე ასვლის შემდეგ „დიდების სვეტზე” გროვდებიან) და ინდურ რელიგიაშიც (აქაც „ნათლის სვეტი” უკავშირდება გარდაცვლილთა სულებს, რომლებიც ჯერ მთვარეზე ადიან, მერე _ მზეზე. ყოველივე ეს ინდოეთის რწმენის საუნჯეა).

3. ნოზაძე არც ერთ ზემოდასახელებულ წყაროს ქართულ მწერლობაში გავრცელებულ „ნათლის სვეტთან”, ან „სინათლის სვეტთან” არ აკავშირებს. მეცნიერი ფიქრობს, რომ მას „კავშირი აქვს ასსირულ-ეგვიპტურ-ბერძნულ სვეტთან, რომელიც მნათობთადმი იყო მიძღვნილი. მგონია, ქართულ სვეტს კავშირი არა აქვს ბიბლიის ცეცხლის სვეტთან” [ნოზაძე, 1957: 87].

A3. ნოზაძე იმოწმებს ჟ. კარსტის შეხედულებას, რომ „სვეტი ცხოველი”, იგივე „სვეტი ნათლისა”, „რომელიც ზეციდან ჩამოდის, არის გაქრისტიანებული ძველი კულტი ხისა, წმინდა ხისა, რომელი კულტიც ცნობილია არამც თუ მარტო საქართველოში, არამედ მთის ხალხების წარმართული რწმენის ნაშთში” [ნოზაძე, 1957:88].

ქართულ მწერლობაში თავჩენილი „ნათლის სვეტის” სახე-სიმბოლოსა და სახე-იდეის არქეტიპი, ჩვენი აზრით, ბიბლიურია (თუმცა, სვეტის მითოსურ სამყაროსთან და წარმართული ხის კულტთან კავშირი უცილობელია; იხ. ი. ჯავახიშვილი, მ. ჩიქოვანი, ზ. კიკნაძე, ი. სურგულაძე, რ. სირაძე). გამოსლვათა წიგნის მიხედვით, „სვეტი ღრუბლისაჲ”, „ცეცხლის სვეტი”, იგივე „ნათლის სვეტი”, ისრაელის ძეთ აღთქმული ქვეყნისაკენ უძღვის _ *„ღმერთი უძღოდა მათ: დღისი უკუე **სუეტითა ღრუბლისათა** ჩუენებად მათდა გზასა, ხოლო ღამე _ **სუეტითა ცეცხლისათა**. და არა მოაკლდა სუეტი იგი ღრუბლისა დღისი და სუეტი ცეცხლისა _ ღამე წინაშე ყოვლისა ერისა”* [გამ. 13: 21-22].

მოხმობილი ტექსტიდან როგორც ირკვევა, „ღრუბლის სვეტი” და „ცეცხლის სვეტი” („ნათლის სვეტი”) ერთი და იმავე შინა-არსის მოვლენებია; „თეოფანიის” ნიშან-სვეტები, ხილული ხატებია, რომლებიც დღისა და ღამის პერიოდებში მონაცვლეობენ და უფლის რჩეულ ერს ძნელ და რთულ გზაზე წინამძღვრობენ.

„ღრუბლის სვეტი” ეგვიპტიდან გამოსულ ებრაელებს არ ტოვებს და განსაცდელის ჟამს, ეგვიპტელების მოახლოებისას, მათ ზურგს უმაგრებს, ფარად ეფარება, ხოლო მომხდურს _ გზას უბნელებს: *„ხოლო აღიძრა ანგელოზი იგი წინა-მავალი ბანაკისა ძეთა ისრაელისათასა და ვიდოდა უკუანაგან, და აღიძრა **სუეტიცა ღრუბლისა** პირისაგან მათისა და დადგა უკუანაგან მათსა. და შევიდა საშუვალ ბანაკსა მეგჯჰტელთასა და საშუვალ ძეთა ისრაელისათასა და იყო ალმური და ბნელი. და წარჯდა ღამე და არა აღერინეს ურთიერთას ყოველსა მას ღამესა”* [გამ. 14:19-20]. თხრობა გრძელდება _ *„და იყო საჯუმილავსა განთიადისასა და მიჰხედა უფალმან ბანაკსა მეგჯჰტელთასა **სუეტითა ცეცხლისა და ღრუბლისათა** და განაწყო ბანაკი მეგჯჰტელთაჲ”* [გამ. 14: 24]. როგორც ირკვევა, „ცეცხლის სვეტი” და „ღრუბლის სვეტი” უფლის რჩეულთა მფარველი და მხსნელია, გულმძვინვარე ფარაონისა და მისი მხედრობისათვის _ რისხვა და ვაება, რასაც ხვდებიან კიდეც ეგვიპტელნი და მოწეულ განსაცდელს „ისრაელისთვის” გამართულ უფლის ბრძოლად აღიქვამენ.

აღნიშნულთან დაკავშირებით ნ. სულავა წერს, რომ „სვეტი ღრუბლისაჲს” უკანდგომა იმას მიუთითებს, რომ მათ უკან მიბრუნება ეკრძალებათ... „სვეტი ღრუბლისაჲს” პირისპირ ხილვა არ შეიძლება. ხოლო, რადგან განთიადისას ეგვიპტელებს პირისპირ წარუდგა „სუეტითა ცეცხლისა და ღრუბლისაჲთა”, ღმერთის პირისპირ ხილვამ დაღუპა კიდეც ისინი” [სულავა, 2008:134].

„გამოსლვათა” წიგნში „ღრუბლის სვეტი” კიდევ რამდენიმეჯერაა ნახსენები, კერძოდ, ეგვიპტიდან გამოსვლის მესამე თვეს იაკობის სახლი სინას მთას მიადგა, მოსე მთაზე ავიდა და ღმერთმა დაავალა, ისრაელიანებისთვის გადაეცა მისი ნება _ თუ შეისმენდნენ მის სიტყვასა და აღთქმას, თავის რჩეულ ერად გახდიდა. იაკობის სახლმა მოსეს თანხმობა მისცა. ამის შემდგომ *„... უფალმან ჰრქუა მოსეს: აჰა, მე მოვალ შენდა **სუეტითა ღრუბლისათა**, რათა ესმას ერსა. ვიტყოდი მე შენდა მომართ და ჰრწმენეს შენი უკუნისამდე. და მიუთხრობდა მოსე სიტყუათა ერისათა უფალსა”* [გამ. 19: 9].

მოხმობილი ნაწყვეტიდან ჩანს, რომ ერისათვის „ღრუბლის სვეტი” უფლისჩენის მოწმობაა, რაც თავად ღვთის სიტყვითაა გაცხადებული. აღესრულა უფლის სიტყვა და *„...მთა სინა მკმოლვარე იყო ყოვლად გარდამოსლვისათჳს ღმრთისა მას ზედა **ცეცხლითა და აღვიდოდა კუამლი**, ვითარცა კუამლი საჴუმილისა. განკჳრდა ყოველი ერი ფრიად”* [გამ. 19: 18]. ირკვევა, რომ უფალი ერს ცეცხლის სახით ეცხადება. ეს ეპიზოდი კიდევ ერთხელ ცხადყოფს, რომ „ღრუბლის სვეტი” და „ცეცხლის სვეტი” ერთი და იმავე შინა-არსის სახე-სიმბოლოებია.

„გამოსლვათა” წიგნში კიდევ ერთხელ წარმოჩინდება „ღრუბლის სვეტი” _ *„...და ვითარცა შევიდის მოსე კარავსა მას, გარდამოჴდის **სუეტი იგი ღრუბლისა** და დადგის კართა თანა მის კარვისათა, და ეტყჳნ უფალი მოსეს. და ჰხედვიდა ყოველი იგი ერი **სუეტსა მას ღრუბლისასა**, მდგომარესა კართა ზედა მის კარვისათა, და დგან ყოველი იგი ერი და თაყუანის-სცის კაცად-კაცადმან კარით კარვისა თჳსისადთ”* [გამ. 33: 9-10]. „ღრუბლის სვეტი”, როგორც არაერთგზის აღინიშნა, უფლისჩენის, უფლისმყოფობის ნიშან-სვეტია. ამ გზით უფალი ეცხადება მოსეს, ამ გზით ამცნობს მას თავის ნებას და ისრაელი ღმერთს ამ სასწაულით ცნობს.

ეზეკიელ წინასწარმეტყველის ხილვაშიც წარმოდგენილია სვეტი _ *„და ვიხილე: და, აჰა, მსგავსება კაცისაჲ წელითგან მისით და ვიდრე შთამართ _ ცეცხლი, და წელთაგან მისით ზეშთა ზედანი მისნი, ვითარცა ხილვაჲ ნიავისაჲ და ვითარცა სახე ილეკტრიოჲსაჲ, და განირთხა მსგავსებაჲ ჴელისა კაცობრივისა და აღმიღო მე თხემითა თავისა ჩემისადთა და აღმიღო მე სულმან საშუალ ქუეყანისა და საშუალ ცისა და მომიყვანა მე იერუსალჱმად ხილვისა მის ღმრთისა, წინა ბჭეთა ზედა შინაგანისა ბჭისა. მხედველისათა ჩრდილოდ მიმართ, სადა იყო **სუეტი ხატისა შურისა მომგებელისა**”* [ეზეკ. 8: 3]. მოხმობილი ციტატიდან ჩანს, რომ წინასწარმეტყველის ხილვაში ღვთის ხატის სვეტი შურის აღმძვრელია და ისრაელის დიდების ცხადყოფაა.

საყურადღებოა იოანეს „გამოცხადებაში“ „ცეცხლის სვეტის“ განსახოვნების წარმომაჩენელი ერთი სიტყვა _ *„და ვიხილე ანგელოზი ძლიერი, გარდამომავალი, და ემოსა ღრუბელი; და ირისÀ, რომელ არს ბერძლებ მშჳÂ ცისაÁ, იგი იყო თავსა ზედა მისსა; და პირი მისი, ვითარცა მზÀ და ფერÃნი მისნი, ვითარცა სუეტნი ცეცხლისანი“* [გამოცხ. 10: 1], რომელსაც ანდრია კაბადოკიელი ამგვარად განმარტავს _ *„...ცეცხლისა ფერÃნი საშინელებისა და ცოდვილთა ტანჯვისა სახÀ არს, რომელნიცა Ãმელსა ზედა არიან, ანუ თუ ჭალაკთა ზღÂსათა. ამისთÂსცა ერთი ფერÃი ზრუასა ზედა დადვა და ერთი _ ქუეყანასა ზედა, რაÁთა უშჯულონი ტანჯნეს“* [ანდრია კესარია-კაპადუკიელი, 1961: 254]. განმარტებიდან როგორც ჩანს, „ცეცხლის სვეტი“, უშუალოდ, „ცოდვილთა ტანჯვის სახედ“ გაიაზრება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ „ცეცხლის სვეტის“ ამგვარი გააზრება „წმ. ნინოს ცხოვრების“ რედაქციებში არ გვხვდება.

„ბიბლიური სახისმეტყველებისათვის მნიშვნელოვანია სვეტის საკრალური ფუნქცია, ხოლო სვეტის „ცეცხლოვანება” სწორედ ღვთის ნების გამოვლინებად არის აღქმული. უმთავრესი აქ... სვეტის უნივერსალურ დანიშნულებაშია: მან უნდა ზეაიტაცოს, „ზეგარდმო მზერას” წარუდგინოს საკრალური და პატივდებული, ხოლო პროფანული... მიწაზე დატოვოს...” [აბზიანიძე... 2012: 49].

Yყოველივე ზემოგანხილულის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ ბიბლიის წიგნებში („გამოსლვათა“, „ეზეკიელ წინასწარმეტყველი”, „გამოცხადება“) მოხმობილი „ღრუბლის სვეტი” და „ცეცხლის სვეტი”, იგივე „ნათლის სვეტი”, თეოფანიის სახე-ხატია, ღვთის მყოფობის დამამოწმებელი ნიშან-სვეტი, რომელიც იაკობის სახლის წინამძღოლი, მხსნელი, მწყალობელი და მფარველი ზღუდეა; ამავდროულად, გულბოროტი ეგვიპტელებისთვის უფლის მრისხანების მაჩვენებელი. როგორც ირკვევა, ისრაელთა კეთილისმყოფელი ღრუბლისა და ცეცხლის სვეტნი შესაძლოა, შურისგების სვეტად იქცეს, როდესაც რჩეული ერი ღვთის აღთქმას არღვევს. ამგვარი გააზრებები ეძებნება ზემოაღნიშნულ ბიბლიურ პარადიგმას, რომელიც შემდგომი ეპოქების შემოქმედთა ნააზრევში ახალი სახექმნადობების დასაბამი გახდა.

A ქართული აგიოგრაფიული თხზულებების შესწავლის შედეგად ირკვევა, რომ „ნათლის სვეტი” უფლისჩენაა, ჭეშმარიტების ნათლად გამობრწყინებული უფლის სიტყვაა, „წამებათა” და „ცხოვრებათა” პერსონაჟების სულიერი სრულყოფილების, მათი ღვაწლის საქვეყნოდ დამამოწმებელი.[1] სიმბოლურად, იგი „იაკობის კიბეა” მოწამის ცადაღმყვანებელი. „ნათლის სვეტი” მეუდაბნოე მამათა სამოღვაწეო ასპარეზის განმსაზღვრელი და მათი გზის წინამძღვარია, მსგავსად იმ ღრუბლის სვეტისა, რომელიც ეგვიპტიდან გამოსულ ებრაელებს უდაბნოში აღთქმული ქვეყნისაკენ უძღოდა. წმ. მამები, გიორგი მერჩუელეს თქმით, არიან *„სუეტნი შეურყეველნი, ვითარცა განმტკიცებულნი დაუცემელად სუეტნი ცათანი”* [გიორგი მერჩულე, 1963: 264].

აგიოგრაფთა მიერ გამოიკვეთება სვეტის არსი, კონკრეტულად, „სვეტად” წოდების საფუძველი _ „ღრუბლის სვეტი”, „ცეცხლის სვეტი”, „ნათლის სვეტი”, „ცხოველმყოფელი სვეტი”, „ჭეშმარიტების სვეტი”, „მოთმინების სვეტი” და სხვ. მათგან პირველი ოთხი ღვთისჩენის ნიშან-სვეტია, ხოლო „ჭეშმარიტების სვეტი” და „მოთმინების სვეტი” სრულყოფილების გზაზე შემდგარი პიროვნების „ნათლის სვეტთან” მიახლების მიმანიშნებელი.

„ნათლის-სვეტის” პარადიგმისა შესასწავლად მნიშვნელოვანია ნიკოლოზ გულაბერისძის თხზულებანი. ნაშრომში _ „საკითხავი სუეტისა ცხოველისაჲ, კუართისა საუფლოჲსა და კათოლიკე ეკლესიისაჲ” _ კათალიკოსი იმთავითვე განმარტავს აღნიშნული „სამსახოვნების” ქების მიზანს: *„...სამარადისოდ ნათელმყოფელად ყოველთა ნათელთა უზეშთაესსა მას ნათელსა კუართსა ზედა მჴსნელისა მაცხოვარისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა...”* [გულაბერისძე, 2008: 5].

„წმ. ნინოს ცხოვრების” რედაქციათაგან განსხვავებით, ნიკოლოზ გულაბერისძე „საკითხავში” მოგვითხრობს, რომ ეკლესიის ასაგებად ნაძვები მოკვეთეს და *„შემზადეს შჳდნი სუეტნი ეკლესიისანი. ხოლო ექუსნი იგი უკუე სუეტნი აღმართნეს, სადაღა ინება ადგილმან თჳს-თჳსად, ხოლო უდიდესი იგი სუეტი, რომელი იყო უფროჲს მათ სხუათასა, საშუალ ეკლესიისა აღსამართებლად განაწესეს”* [გულაბერისძე, 2008: 28]. ტაძრისათვის შვიდი სვეტის შემზადების ცნობა ლეონტი მროველის „წმ. ნინოს ცხოვრების” რედაქციიდან მომდინარეა [ლეონტი მროველი, 1955: 112]. რ. სირაძის აზრით, „სვეტიცხოვლის ტაძრის მშენებლობა დაუწყიათ სოლომონის „იგავებში” მოცემული აზრის კვალობაზე: „სიბრძნემან იშენა თავისა თვისისა სახლი და ქუეშე შეუდგნა მას შვიდნი სუეტნი” (იგავნი, 9, 1...) [სირაძე, 1992: 116].

ზემოაღნიშნულთან ერთად, ვფიქრობთ, გასათვალისწინებელია რიცხვთა სიმბოლიკა, კერძოდ, რიცხვი შვიდისა, რომელიც საკრალურია როგორც წარმართული აზროვნებისათვის,[2] ასევე _ ქრისტიანული სამყაროსათვის. ჩვენთვის საყურადღებო 7-ის ბიბლიური სიმბოლიკა, უპირველეს ყოვლისა, კოსმოგონიას უკავშირდება. „შესაქმის” მიხედვით, მეშვიდე დღე განასრულებს ღვთის მიერ წინარე ექვს დღეში ქმნილს. მეშვიდე დღე უფლის დღეა. ბიბლიური შეხედულებით, ღმერთისთვის ათასი დღე ერთი დღეა. ქრისტიანთა შორის გაჩნდა რწმენა, რომ მერვე დღე (7000 წლის გასვლის შემდგომ) ესქატოლოგიური ჟამია. ამდენად, რიცხვი შვიდი განმასრულებელია მისი წინმსწრები რიცხვთა ნაკრებისა. ამავდროულად იგი განახლების მომასწავებელია. აღნიშნულთან დაკავშირებით

ნ. სულავა წერს: „...მეშვიდე დღე განსხვავებულია, დაპირისპირებულია, რადგან მეშვიდე დღეს თვისებრივად განსხვავებულ ქმედებას აქვს ადგილი. ოღონდ სრულყოფილება ვერ მიიღწევა ერთ-ერთის უგულებელყოფით. სისრულისათვის ერთიანობაა აუცილებელი” [სულავა, 2000: 224].

შვიდის აღნიშნული სიმბოლიკა ქართულ აგიოგრაფიულ თხზულებებში თვალნათლივაა წარმოჩენილი. გავიხსენოთ „შუშანიკის წამება”, რომელშიც დედოფლის ექვსწლიან ტანჯვას მეშვიდე წელს „ქრისტეს სძლის” აღსასრული მოჰყვება. საყურადღებოა იოანე საბანისძის მიერ ყოფითი დროის „მეშვიდე დარად” გააზრება, ვითარცა არაბთა ძალმომრეობისგან „ზარგანხდილ“ ქართველთათვის შეხსენება-გაფრთხილება ესქატოლოგიური, მერვე ჟამის მოახლოებისა (იხ. კ. კეკელიძე, რ. სირაძე). მნიშვნელოვანია, რომ მირიან მეფისა და ქართლის მოქცევა წმ. ნინოს მოღვაწეობის მეშვიდე წელს აღესრულება.

Yყოველივე ზემოთქული საფუძველს გვაძლევს რიცხვთა სიმბოლიკის კვალობაზეც გავიაზროთ ტაძრის ასაგებად 7 სვეტის შემზადება, რომელთაგან მეშვიდე, „უდიდესი” და „საკვირველ ხილვითა”, ღვთაებრივი ძალით აღმართული ნათლის სვეტი, დედაბოძია, შემაერთებელი და დამაგვირგვინებელი დანარჩენი ექვსისა;

მისი აღმართება-ჩამოსვეტება კი _ საწინდარი სვეტიცხოვლის ტაძრის მშენებლობისა და შემდგომში ქართველთა ეკლესიური ცხოვრებისა.

Nნიკოლოზ გულაბერისძე „საკითხავსა” და „საგალობელში” ღვთივაღმართულ სვეტს სხვადასხვაგვარი ეპითეტებით ამკობს _ „ცხოველი სვეტი”, „სუეტი იგი ნათლისაჲ”, „სუეტი ესე წმიდაჲ, განმანათლებელი და ნათელმყოფელი”, „პირველითგან შესწავებული, სასწაულებითა და ნიშმრავლობითა ფერად-ფერადითა განმშუენებული”, „გოდოლი, შემცუელი ნათლისა თვალშეუდგამისა”, „სვეტი ნათლისა ეთერცისკროვნებით განმანათლებელი”, „სვეტი ღვთივბრწყინვალე”, „სუეტი, ეკლესიის სამკაული და ჩვენდა სასო”, „მზის უბრწყინვალესი და ეთერისა ხილვასა უაღრესი, ცისკრისა და ელვის ნათელთა უჩინო მქმნელი, კაცობრივითა ჴელთაგან შეუხებელი და განუცდელი”, „ებგური და მცველი ჩუენი”, „სასოჲ და ზღუდჱ ქართველთა ნათესავისაჲ”, „ბრწყინვალება გამოუთქმელი”, „ნათელსა მზისასა უფერულმყოფელი და სხივთა მისთა უოვლად უჩინომყოფელი”, „ყოვლადწმინდა”, „მზედაუვალი”, „სანატრელი”, „საღმრთო”, „თანამზრახველი და მესაიდუმლე მოსესი”, „წინამბრძოლი უძლეველი” და ა.შ.

რ. სირაძე „სვეტი-ცხოვლის” სახელდებასთან დაკავშირებით აღნიშნავს _ „ცხოველის მყოფელი” საღვთო სახელია... „სვეტი ცხოველიც” იქცევა საღვთო სახელად. ამ სვეტის „ცხოველობა” გამოხატულია იმით, რომ იგი ღვთაებრივი ნათლითაა აღსავსე. „ცხოველი” ნიშნავს ცოცხალს და გულისხმობს საღვთო სიცოცხლეს. საბა განმარტავს: „ცხოელ არს უფალი და ცხოელ არს სული შენი (IV მეფ. 4. 30)”. საღვთო სიცოცხლე მარადიულია. ქრისტე „არა არს ღმერთი მკუდართაო, არამედ ღმერთი ცხოველთაო” (მრ. 12, 27). ქრისტიანობა საუკუნო ცხოვრებაა (მთ. 19, 20). ქრისტე სიტყვაა სიცოცხლისა (I ი. 1, 1), სულია სიცოცხლისა (I კორ. 15, 45), „ნათელია ცხოვრებისა” (ი. 8, 12), სიკვდილისა სიცოცხლითა დამთრგუნველია (შდრ. II კორ. 5, 4). ყოველივე შეიძლება შევაჯამოთ იოანეს სახარების სიტყვებით: „ცხორებაჲ იგი იყო ნათელ კაცთა” (ი. 1, 4)... სვეტიცხოვლის ტაძარი სიმბოლოა სვეტი-ცხოვლისა” [სირაძე, 1992: 115-116].

„საკითხავში” წარმოჩენილია ძველი პლასტების, სახე-სიმბოლოების, დესაკრალიზება და მათი მოდიფიცირება, კერძოდ, წარმართული ხის კულტის ბიბლიური „ცეცხლის სვეტად” გარდასახვა _ ნათლით შემკობილი ჭაბუკის მიერ აღმართული *„სუეტი იგი ცეხლის სახედ შეცვალებულ იყო...”* [გულაბერისძე, 2008: 29] და კიდევ _ *„...სუეტი ცეცხლისა სახედ შეცვალებული და გაბრწყინებული”, “...ნათლისა სუეტი ცეცხლისსახედ ცამდე აღწევნული...”* [გულაბერისძე, 2008:: 52]. თავის ხარისხზე დაფუძნებული სვეტის სახეცვლის აგრერიგად გამოკვეთა (“წმ. ნინოს ცხოვრების” მიხედვით, „სუეტი იგი ცეცხლის სახედ” იხილვება), ჩვენებაა იმისა, რომ სვეტი-ცხოვლის წინასახე ბიბლიური „ცეცხლის სვეტია” _ *„წინასწარმეტყველთა და მამათაგან სუეტად ნათლად ცეცხლისად, წმიდად და უბიწოდ მოსწავებული”* [გულაბერისძე, 2008: 68]; რომ „სვეტი-ცხოველი”, მსგავსად უდაბნოში მავალ ებრაელთა თანმსდევ ცეცხლისა და ღრუბლის სვეტებისა, მორწმუნე ქართველთა მფარველი, წინამძღოლი და ახალი გზის დამსახავია, რამეთუ იქ უფალი მყოფობს, იხილვება და ნათლის ნიშან-სვეტიდან იხილვება _ *„...მივისწრაფოთ ნათლისა მის საკჳრველისა ხილვად, უკუეთუ ნანდჳლვე ესე ნათელი მისი ნათლისაჲ გამოჩენილ არს, რომელსა წინაჲსწარმეტყველნი ჩუენნი მოასწავებდეს ძესა ღმრთისასა..”* [გულაბერისძე, 2008: 34].

აქვე „საკითხავიდან” ნიმუშად მოვიხმობთ სვეტი-ცხოველთან დაკავშირებულ ერთ პასაჟს, რომელიც წარმართული სახეების დესაკრალიზების და მათი ქრისტიანულად გადააზრების ერთგვარი ცდაა. ნიკოლოზ გულაბერისძე „ნათლის სვეტს” ამგვარ ქებას აღუვლენს _ *„გიხაროდენ, ჶ სუეტო ნათელო, რომელი ნათელსა კუართსა ნათლისასა სახედ მზისთუალსა ზეით ჩამოუჭჳრობ, რომელსა შუქნი ელვისანი სხივთა მათ ცეცხლისათა...”* [გულაბერისძე, 2008: 59]. ამდენად,Aავტორი, „ნათლის სვეტს” „მზის თვალად” აღიქვამს, რომელიც ზემოდან მზეებრ „ჩამოუჭვირებს”, ჩამოუნათებს უფლის კვართს და ცეცხლის სხივებით ელვის შუქს ჰფენს. აქ „მზის თუალი” მითოსური მზის საკუთრებაა, რომელიც დღემდე შემორჩენილია არაერთ გამონათქვამში _ „ცხრათვალა მზე”, „მზე _ ცის თვალი”, ყურძნის მწიფობისას თქმული _ „თვალი (მზისა _ ნ.გ.) ჩასულა მტევანში”, „თვალი მზიური” (იხ. ვ. ნოზაძე, მ. ჩიქოვანი, ვ. ბარდაველიძე, ი. სურგულაძე, თ. ჩხენკელი, რ. სირაძე და სხვ.). ამდენად, ნიკოლოზ გულაბერისძემ „მზის თუალი” განტვირთა წარმართულისაგან და იგი ქრისტიანული სიწმინდეების განსახოვნებისათვის მოიხმო.

„სვეტი-ცხოველი” _ ეს რომ ისრაელთა თანამდევი იგივე „ცეცხლის სვეტია”, არაერთგზისაა ნაჩვენები ნიკოლოზ გულაბერისძის „საკითხავსა” და „გალობანში” _ *„გიხაროდენ, i სუეტო ცხოველო და წმიდაო... რაჟამს-იგი ისრაიტელთა ერსა წინა-უძღოდი და უცთომელად ავლინებდი, ვინაჲცა ენება შენ მიერ დამბადებელსა*

ყოველთა ნათელთასა და შენ მიერითა საკჳრველმოქმედებითა იდიდებოდა ღმერთი უდაბნოსა მას ორმეოც წელ დიდისა მოსეს თანადობითა, ღუაწლმრავლობით ებგურქმნილო, შესაწევნელად ერისა ისრაიტელთასა, ხოლო მომსთველად უცხოთესლთასა და ამალეკისა!” [გულაბერისძე, 2008: 59; იხ. აგრეთვე _ გვ. 50, 54, 67-68 და სხვ.].

აღნიშნულთან დაკავშირებით საინტერესოა ნიკოლოზ გულაბერისძის შეხედულება, რომელიც სვეტი-ცხოვლის ერთ-ერთ სასწაულშია გაცხადებული, კერძოდ, აქ აღწერილია სოჯი დედოფლის მიერ სვეტი-ცხოვლის შემწეობით ადიდებული არაგვის სასწაულებრივი გადალახვა. ავტორი აღნიშნავს _ *„და მსგავსად ჰირველისა მის ჩვეულებისა საკჳრველებისა, მასვე ღმერთსა აქაცა უკუე ნებიეს სუეტისა ცხოველისა მიერ, რომელ-იგი ძველ-ოდესმე ისრაიტელთა ზედა საკჳრველთმოქმედებდა, რაჟამ-იგი მისვე სუეტისა წინამძღურობითა მოგზაურობდეს, რაჟამს-იგი ზღუასა მეწამულსა განვიდეს და წყალნი იგი ექმნნეს ზღუდე მარჯუენით და ზღუდე მარცხენით, მაშინცა უკუე ესევე სუეტი ნათლისაჲ წინა-უძღოდა, რომლისა მიზეზითა და სასოებითა აწ ამან დედოფალმან, რაჟამს შთაჴდა ამას მდინარესა, საკჳრველად განცოფებულსა, იგივე უკუე შეკდემულებაჲ თავს-იდვა და აქაცა ექმნა ზღუდე მარჯუენით და ზღუდე მარცხენით, ვიდრემდის იგი თავადი და ყოველი ერი მისი წიაღ-ჴდეს ამიერ დაულტოლველად და ყოველი იგი ერნი და რომელთა ესმა და რომელთა იხილეს, დედოფლისა თანა ყოველნივე ადიდებდეს ღმერთსა და სუეტსა ცხოველსა”* [გულაბერისძე, 2008: 50-51].

ნიკოლოზ გულაბერისძე წარმოაჩენს რა „სვეტი-ცხოვლისა“ და „ცეცხლის სვეტის” იგივეობას, მეწამული ზღვისა და არაგვის სასწაულებს ერთმანეთს უდარებს და ერთობ მოულოდნელი დასკვნა გამოაქვს _ *„ესე უკუე სასწაულნი... ისრაიტელთა მათ ზედა ქმნულისა სასწაულისა არარაჲთ უკუე უმცირეს არს, არამედ კნინღა და უმეტესცა ეგონე, ვინაჲთგან იგი მდოვრად მდგომი ზღუაჲ იყო, ხოლო ესე მქანარედ მავალი, ვითარცა მგელი განძჴნებული, ხოლო ორივე ღმრთისამიერი იყო”* [გულაბერისძე, 2008:: 31].

როგორც ვხედავთ, ავტორი ქართლში მომხდარ სასწაულს ებრაელთა სასწაულზე აღმატებულად მიიჩნევს და ამის მიზეზსაც კი ასახელებს _ სასწაული ღვთისმირია და მას ზეციური ძალა აღასრულებს. მდორე მეწამული ზღვისა და გამძვინვარებული არაგვის განპობის შედარება, ვფიქრობთ, მართებული არ უნდა იყოს. ტექსტიდან ჩანს, რომ ამას ავტორი თავადაც აცნობიერებს და ამიტომ ერთგან ურთავს _ „ვგონე”. ნიკოლოზ გულაბერისძეს ამგვარი შედარებით და „სვეტი-ცხოვლის” სასწაულის აღმატებულობის აღნიშვნით სურს მისი ღვთაებრივი დიდებულებისა და ძალმოსილების წარმოჩენა. ამავდროულად, სვეტის „ცეცხლის სვეტად” „შეცვალება” იმის მაუწყებელიცაა, რომ „ლიბანით დანერგული” ნაძვისგან შემზადებული სვეტის აქამდე დაფარული ცხოველმყოფელობა ზეგარდმო მადლით გაბრწყინდა და „გაშუენდა”, რათა ახლადმოქცეულ ქართლის ერს კიდევ ერთი უფლისმიერი სასწაული ეხილა, კვლავაც დარწმუნებულიყო ქრისტიანული ღმერთის ყოვლისშემძლებლობაში. სიმბოლურად, ეს უფლის ხელდასხმით აღსრულებული „ფერისცვალებაა”: სვეტის წილ _ „ცეცხლის სვეტი („ნათლის სვეტი”), სვეტიცხოვლის ტაძრის აღშენების საწინდარი, მისი დედაბოძი, და უმთავრესი _ უფლის კვართის დაფვლის ადგილას ამოზრდილი, რწმენით ნასაზრდოები და, ამდენად, „მშვენიერებით შემოსილი”. ავტორისათვის სწორედ ამ სამი ნათლის _ სვეტიცხოვლის ტაძრის, ნათლის სვეტის, უფლის კვართის _ ჰარმონიული თანაყოფნა სამების სახოვანებად გააზრების საფუძველს ქმნის. *„i სამნო სამნათელნო, მსახეებელნო წმიდისა სამებისანო...”* [გულაბერისძე, 2008: 63] და *„სამნი ესე _ სამებისა წმიდისა მსახეებელნი _ კათოლიკე ეკლესიაჲ, კუართი უფლისაჲ და სუეტი ცხოველი საუნჯესა უკვდავმყოფელსა გჳნაყოფებენ...”* [გულაბერისძე, 2008: 5] _ ამგვარად მიმართავს ნიკოლოზ გულაბერისძე ქართველთა სამ უძვირფასეს საუნჯეს. N

„საკითხავში” ნათლის სვეტი მიწიერების ზეციერებისკენ სწრაფვის და მათი კავშირის ხილულ სასწაულადაა მიჩნეული _ მეფემ *„... იხილა ნათელი, რამეთუ ჰკრთებოდა ვითარცა ელვაჲ, ხოლო აღწევნილ იყო ქუე სამოთხით ვიდრე ზეცადმდე...”* [გულაბერისძე, 2008:: 30]. გავიხსენოთ „აბოს წამებაში” აღწერილი მსგავსი მოვლენა _ აბოს ძვლების ჩაყრის ადგილას *„..აღმობრწყინდეს ნათელნი სუეტისა მსგავსად, ვითარცა ელვანი, რომელნი კუალად მყოვარ ჟამ დგეს და განათლებულ იყო გარემოჲს კიდეთა მის მდინარისათა კლდჱ იგი და კბოდენი და ჴიდი იგი, ზჱთგან ვიდრე ქუედმდე, რომელსა ეგრევე ყოველი სიმრავლჱ ქალაქისაჲ ჰხედვიდა...”* [საბანისძე, 1963: 75] და კიდევ _ *„... ქუეყანით ზეცად მიწევნულად, ქუეყანით ვიდრემე აღმოცენებულად, ხოლო ზეცას აღმწუერვალებულად, რომელი მის შორის მკვდრქმნილსა ღმრთისა სამარადისოდ ჰგიეს და ღმერთი მის მიერ ჩუენ შორის”* [გულაბერისძე, 2008: 62].

სვეტი-ცხოვლის ამგვარი გააზრება, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, უკავშირდება როგორც წარმართული ხის კულტს, ბიბლიურ თხრობას სამოთხეში დანერგილ ცხოვრების ხის შესახებ, ასევე _ მამამთავარ იაკობის ხილვას.

„საკითხავში" „ნათლის სვეტის" პარადიგმა ახალი აღთქმის სხვა სასწაულსაც უკავშირდება, კერძოდ, უფლის ფერისცვალებასა და იორდანეში ნათლობას _ *„გიხაროდენ, ჰ სუეტო ნათელო, რომელი ძისა ღმრთისა დიდებასა ღმრთეებისა საკჳრველობით მწამებელ ექმენ, რაჟამს თაბორს ჰკრთებოდე, ნათელმფლობელსა მას ზედა იესუ ღმერთ-კაცსა მეორედ მოსლვასა მაუწყებლობდა რაჲ, რამეთუ ჭჳრობამან დიდებისა შენისამან თავნი იგი მოციქულთანი ძესა ზედა ღმრთისასა უცხოსახედ მხილველნი რეცა უსულოქმნით მოუთმენლობდეს ზარგანჴდილნი ერთბამად ნათლისაგანცა დიდებისა შენისა და ოხრისაგანცა მოსეს და ელიაჲსასა და კუალად იორდანესცა, რაჟამს წყალთა შინა ცოდვასა კაცთასა დაანთქმიდა..."* [გულაბერისძე, 2008: 61]. მსგავსი პასაჟი „საგალობელშიც" იკითხება _ *„ესე სუეტი... თაბორს და იორდანეს ძესა ღმრთისასა მსახურ ექმნა"* [გულაბერისძე, 2008: 68, იხ. აგრეთვე _ 74, 76].

მოხმობილი პასაჟებიდან როგორც ჩანს, ნიკოლოზ გულაბერისძე იოანე ნათლისმცემლის მიერ უფლის იორდანეში ნათლობისას მომხდარ სასწაულს (ცის გახსნას და მტრედის სახით სულიწმინდის გადმოსვლას _ მათ. 3: 16) „ნათლის სვეტის" გამოჩენას უკავშირებს. საფიქრებელია, რომ აქ ავტორი „ნათლის სვეტს" ღვთისჩენის ნიშან-სვეტად მოიაზრებს და ამიტომაც „ნათლის სვეტს" ღვთისაგან უფლის ძედ გაცხადების დამამოწმებლად მიიჩნევს [იხ. მათ. 3: 17].

რაც შეეხება თაბორის მთაზე უფლის ფერისცვალებისას „ნათლის სვეტის" ჩენის აღნიშვნას (რომელიც სახარებათა ტექსტებში არ ვლინდება). ვფიქრობთ, ნიკოლოზ გულაბერისძემ „ნათლის სვეტი" „ნათლის ღრუბელთან" გააიგივა.

„ნათლის სვეტი" „საგალობელში", ღვთისმშობლისადმი მიძღვნილ ტროპარში, ქრისტეს სიმბოლოდ მოიაზრება _ *„ჰ, დედაო და ქალწულო, ნათელო, ნათლის სუეტისა მსახეებელო..."*. [გულაბერისძე 2008: 70]. ნიკოლოზ გულაბერისძე თხზულებებში გამოკვეთს აზრს, რომ სვეტი „ნათელმფლობელი" ქრისტეს მიერ აღიმართა _ *„გიხაროდენ, ჰ სუეტო წმიდაო, ცხოველო და ცხოველმყოფელო, რომელი ნათელმან უსაზღვრომან, ნათელმფლობელმან ძემან ღმრთისამან ნათლად ელვისად და სუეტად ცხოველისად აღგმართა..."* [გულაბერისძე, 2008: 52]....ავტორი აქვე წარმოაჩენს ნათლის სვეტის აღმართვის მნიშვნელობასა და დანიშნულებას _ *„...ნათელმყოფლად გულებსა ქართველთა ერისასა, დაბნელებულსა კერპთა საცთურისაგან. ხოლო ურწმუნოთა ცეცხლებრ უწყალოდ შემჭმელად ღირსად მისაგებლად ლტოლვისათჳს წმიდისა ნათლისა შენისა, ჰ სუეტო წმიდაო და ცხოველო!"* [გულაბერისძე, 2008: 58].

Mნათლის სვეტი, როგორც ირკვევა, კერპთაყვანისმცემლობის სიბნელეში მყოფ ქართველთათვის ახალი ცხოვრების მიმნიჭებელია, ამდენადაა იგი ცხოველმყოფელი. აქვე ერთი საინტერესო ნიუანსიც იკვეთება, კერძოდ, „სვეტი-ცხოველი", ავტორის თქმით, ურწმუნოთათვის უწყალოა, „ცეცხლებრ შემჭმელი" და საზღაურის მიმგებელი. მსგავსი აზრი „საგალობელშიც" გვხვდება _ *„ნათლისა სუეტო, ცეცხლისსახეო, შემწუველო უღმრთოთა ერისაო, რაჟამს ტაძარსა შენსა მოვიდეს წარმართნი, განხილვასა ეცადნეს, ხოლო შენ ცეცხლისა მიერ შესწუენ. რაჟამს-იგი წარმართთა ერნი საუნჯესა მგონებელნი ჴელ-ჰყოფდეს კადნიერად, ცეცხლი გამოჰკრთა და უწყალოდ შეჭამნა უბადრუკნი..."* [გულაბერისძე, 2008: 70]. ვფიქრობთ, აღნიშნული პასაჟები გამოძახილია „საკითხავში" ჩართული „სვეტი-ცხოვლის" ერთ-ერთი სასწაულისა, რომელშიც მოთხრობილია თურქთა შემოსევისას სვეტიცხოველში „მჴეცებრივითა მძვინვარებითა" შევარდნილ ბარბაროზთა შესახებ. ტექსტიდან ვიგებთ, რომ სულთანმა „გამოიძია" კონქში მოთავსებული სიწმინდის რაობა და შეიტყო რა „სვეტი-ცხოვლის" ღვთაებრივი არსისა და ძალმოსილების შესახებ, ირწმუნა „დიდებულებანი ღმრთისანი" და იმ ადგილს განეშორა. სულთნის წასვლის შემდგომ ტაძარში მისი მეუღლე, შაჰრი-ხათუნი მივიდა, ყურად არ იღო რჩევა-გაფრთხილება, ფიქრობდა, რომ იქ დიდძალი საუნჯე ინახებოდა და „განსახილველად" კიბე მიადგმევინა. სწორედ ამ დროს *„მყის გარდამოკრთა ცეცხლი სუეტისა მისგან რისხჳსა ღმრთისაჲ, და რაოდენნიცა ჰოვნა ძირსა მის სუეტისასა ბარბაროზნი, უწყალოდ შეჭამნა უწყალონი იგი და სრულიად განხრწნნა..."* [გულაბერისძე, 2008: 52], ცოცხლად დარჩენილნი შეშინდნენ და იქაურობას გაშორდნენ. სულთნის ცოლი კი უფრო მეტად გამძვინვარდა _ ბრძანა ტაძრის დაწვა. სწორედ ამ პასაჟში ჩნდება ღვთის „შურისგებითი" ბუნება _ *„ხოლო იხილეთ აქაცა ნაცვალისგებაჲ შურისგებითი ღმრთისა საბაოთისაჲ, თუ ვითარ არა ყოვნა სასჯელმან შურისმაძიებელსა მას ზედა ღმრთისა საკჳრველებათასა, რამეთუ მყის მასვე ჟამსა ეწია რისხვაჲ ღმრთისაჲ*

ზეგარდამო და შემკადრებელსა მას სუეტისა ცხოველისა და ნათლისასა ცეცხლი შეედვა ნაწლევთა, ყოველთავე შინაგანთა მისთა უწყალოდ შემჭამელი, და მყის ლტოლვილმან სპარსეთადვე მგზავრ მსრბოლობასა შინა, შეჰვედრა სული თვსი...” [გულაბერისძე, 2008: 52].

მოხმობილ პასაჟებში ჩვენი ყურადღება მიიქცია „ცეცხლის სვეტმა”, რომელიც, როგორც აღინიშნა, ბიბლიის მიხედვით, ეგვიპტელთათვის განადგურების მომასწავებელია. აქედან გამომდინარე, ნიკოლოზ გულაბერისძის მიერ ნათლის სვეტის შურისმაძიებელი ბუნების აღნიშვნა სრულიად გასაგები ხდება. ზემოაღნიშნული აზრის („სვეტი-ცხოვლის” ორგვარი ბუნების) დამადასტურებელია კათალიკოსის „სვეტი-ცხოვლისადმი“ აღვლენილი შესხმაც _ *„გიხაროდენ, სუეტო ცხოველო,... მხიარულმყოფელსა სულთასა ზეცისა სივრცესა ელვებრ აღმაფრინვებელსა ფრთითა ცეცხლისფერითა, რომელ შესწუავს სულთა ბოროტთა და წინააღმდგომთა...”* [გულაბერისძე 2008: 65].

„საგალობელში”, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, „ნათლის სვეტი” ქრისტეს სიმბოლოა; მაცხოვარი კი ამბობს _ *“ნუ ჰგონებთ, ვითარმედ მოვედ მე მიფენად მშვიდობისა ქუეყანასა ზედა; არა მოვედ მე მიფენად მშვიდობისა, არამედ მახვილისა”* [მათ. 10: 34]. „ქრისტიანობა მიტევების რელიგიაა. აქ მთავარია მადლი, მადლი მიტევებისა, ოღონდ არა სატანისადმი. სატანური უნდა დაითრგუნოს მახვილით, სულიერი მახვილითაც და საომარითაც. ასეთია მახვილი თვით მაცხოვარისა” [სირაძე, 2000: 205].

Nნიკოლოზ გულაბერისძე თავის თხზულებებში „სვეტი-ცხოველს” უკავშირებს მამა ღმერთს, რომელიც „ბერისა კაცის”, „მოხუცებულისა ბერიკაცის” სახედ წარმოდგება და რომელიც, ავტორის თქმით, უმეტესწილად „ძუელი დღის” სახედ იხილვება _ *„აჰა ესერა განვაცხადოთ, რამეთუ თვთ ვითარ სახელ-იდების ყოველთაგან სუეტად ნათლისად და ცხოველისად, ესრეთ მრავალთაგან ხილულ არს და უფროჲსღა დასაბამითგანვე იხილვების, რაჟამს-იგი ძუელ-ოდესმე ისრაიტელთა წინა-უძღოდა, არამედ აწ აქა უფროჲსად სახედ ბერისა კაცისად იხილვების ყოველთაგან...”* [გულაბერისძე, 2008: 54]. ნიკოლოზ გულაბერისძე, როგორც თავად ამბობს, საკუთარი ცდილობს, განმარტოს ამგვარი სახის „წარმოჩენისა” და „გამოსახვის” შინა-არსი. უპირველეს ყოვლისა, იგი მსმენელსა თუ მკითხველს ერთარსება სამების დოგმატის არსს შეახსენებს და დასძენს, რომ *„ესე სუეტი წმიდაჲ ნათლისაჲ ერთ ნათელად შეერთებულისა სამებისა წმიდისა სახედ, ერთ ნათლად გამომსახველად შემოკრბების უეჭველად...”* [გულაბერისძე, 2008: 55]. კათალიკოსი აქვე იმოწმებს დანიელ წინასწარმეტყველის თქმულს „ძუელი დღეთაჲს”, „ერთნათელის”, მეორედ მოსვლის შესახებ. მისი შეხედულებით, როგორც მეორედ მოსვლისას სამების „ერთნათელი”, „ძუელი დღეთაჲ”, მოვა, ასევე სამების „ერთნათელი”, „ნათლის სვეტი”, მისი ხილვის ღირსთ „ძუელი დღეთაჲს” მსგავსად ეჩვენებათ. იგი იმოწმებს ჭეშმარიტ გადმოცემებს სვეტი-ცხოვლის სასწაულთან დაკავშირებით: *“...მრავალგზის ხილვასა სახედ ძუელისა დღეთაჲსა რომელსამე ჟამსა თავსა სუეტისასა მჯდომარედ და ოდესმე ეკლესიასა შინა მყოფად და სხუასა ჟამსა _ სუეტსა წინამჯდომარედ, გარნაჲ უფროჲს ხოლო _ სუეტისა თავსა ზედა მჯდომარედ”* [გულაბერისძე, 2008: 55].

აღნიშნულთან დაკავშირებით რ. სირაძე წერს: „მოხუცებული კაცი” სვეტი-ცხოვლის სახეში მისტიკური ხილვაა, რომლის წარმოსახვაც მასთან სულიერ ზიარებას გულისხმობს, ანუ გულისხმობს სასწაულის მომლოდინე ლიტურგიულ ცნობიერებას. ეს სასწაული „გასაგნებულია” ანუ ხატქმნილია სვეტიცხოვლის სიწმინდეთა შორის” [სირაძე, 1992: 111].

ლ. გრიგოლაშვილი ცდილობს, გაარკვიოს ნ. გულაბერისძის მიერ „ნათლის სვეტის” „ბერი კაცის” სახედ ხილვის მნიშვნელობა. იგი გამოყოფს „ბერი კაცის” სახის მიმართებას „ძუელ დღეთაჲსთან”. მეცნიერი მოიხმობს დანიელის წინასწარმეტყველება, რომელშიც ღვთაება, „ძუელი დღეთაჲ”, წარმოდგენილია ბერი კაცის სახით. „ნიკოლოზ გულაბერისძის მოსაზრებით, „ძუელი დღეთაჲ” და „ბერი კაცი” ღვთაების ერთსა და იმავე ასპექტზე მიუთითებენ და ამიტომ იხილვების „სუეტი ნათელი, ვითარცა ძუელი დღეთა” [გრიგოლაშვილი, 2005: 94].

ლ. წერეთელი გულაბერისძის „საკითხავში” დავით აღმაშენებლის „ძველი დღეთას” ხილვის შესახებ აღნიშნავს, რომ მეფეს „...ბერიკაცის სახით ეცხადება (სვეტიცხოვლის გამომხატველი) თავად წმინდა სამება” [წერეთელი, 2005: 144] და რომ იგი დავითის სულიერი ფერისცვალების, „ახლად შობის” მომასწავებელია.

ყოველივე ზემოაღნიშნული ცხადყოფს, რომ ნიკოლოზ გულაბერისძე არა მარტო „ნათლის სვეტს", უფლის კვართსა და სვეტიცხოვლის ტაძარს სამების სამსახოვნებად გაიაზრებს, თავად „სვეტი-ცხჲოველს" სამების ჰიპოსტაზებს უკავშირებს.

საკითხთან დაკავშირებით რ. სირაძე დასძენს, რომ „...სვეტი-ცხოველი, ანუ ნათელი სვეტი, განასახოვნებს ერთარსებას სამებისას _ მამისა, ძისა და სული წმიდისა. ამასთანავე, სვეტი-ცხოველი განასახოვნებს მამა ღმერთს. მისი სიმბოლო „მოხუცის" სახით უნდა წარმოვიდგინოთ. „მოხუცი კაცი" თავისთავადაც წარმოისახება და სვეტი-ცხოველშიც განსახოვნდება. მასშივე განსახოვნდება „ძველი დღე", რომელიც „სულითა ხოლო საცნაურ არს". ძველი დღე განახლდება „ახალ დღეში", ანუ ქრისტეში (იგივე „მზიან ღამეში") [სირაძე, 1992: 113].

„საკითხავსა" და „საგალობელში" "სვეტი-ცხოვლად" იწოდება ღვთისმშობელიც. ავტორის თქმით, წინასწარმეტყველთა და წმ. მამათა მიერ „ცეცხლის ნათლად" სახელიდება, რომელიც ქვეყნად აღმოცენებული ზეცად „აღმწუერვალდა", ღმერთთან სამარადისოდ იხილვება და *„ღმერთი მის მიერ ჩუენ შორის"* [გულაბერისძე, 2008: 62].

აღნიშნულის საფუძველზე ნიკოლოზ გულაბერისძე ქალწულ მარიამს სვეტის განმასახოვნებლად მიიჩნევს _ *„ჰ, დედაო და ქალწულო, ნათელო ნათლისა სუეტსა მსახეებელო, ხოლო სუეტად სახელდებულო..."* [გულაბერისძე, 2008: 70; იხ. აგრეთვე _ 74,78]. ავტორი „სვეტი-ცხოვლის" ღვთისმშობელთან მიმსგავსებულობის კიდევ ერთ ნიშანს გამოჰყოფს _ *„სუეტო ჩუენო და ნათელო, დედაო ძისა ღმრთისაო, რომელმან ძუძუთა თჳსთა მიერ იესუ ღმერთი აგემე, ეგრესახედვე სუეტისა მიერ მიჰრონსა ჩუენცა გუაგემე შენ"* [გულაბერისძე, 2008: 77; იხ. აგრეთვე _ 65, 68, 70, 74]. ამდენად, მირონმდინარე „სვეტი-ცხოველი" (თავისი „სიტკბოების წყაროს" მადლით) ქართველთა სულის მაცხოვნებლის, დედა-აღმზრდელის შინა-არსით ვლინდება.

N„საგალობელში" „სვეტი-ცხოვლის" პარადიგმის კიდევ ერთი საყურადღებო გააზრება წარმოჩინდება, კერძოდ, ნიკოლოზ გულაბერისძე თორმეტ მოციქულზე სულიწმინდის მოფენისას ცეცხლისდარად ენათა განყოფას „ცეცხლის სვეტის" გამოვლენად სახავს _ *„გიხაროდენ, სიონს მოციქულთა ზედა ათორმეტ ნაწილად ენად ცეცხლისად გარდამოვლებულო!"* [გულაბერისძე, 2008: 76].

ამ თვალთახედვით თუ გავიაზრებთ ნიკოლოზ გულაბერიძის ნათქვამს, სვეტის აღმართვისას მისი ცეცხლის სახედ ცვალება და ნათლით გაცისკროვნება, სიმბოლურად, წმ. ნინოზე (მსგავსად 12 მოციქულისა) სულიწმინდის მოფენის მაჩვენებელია, რომელიც მოციქულთა სწორს ქართულ ენამეტყველებას და მის „მოქცევას" განუჩინებს.

რ. სირაძის აზრით, „სვეტი-ცხოველსა და სვეტიცხოვლის ტაძარს სიმბოლურად უკავშირდება: მამა ღმერთი, წმინდა სამება, კვართი უფლისა და აღდგომის იდეა, ღვთისმშობელი, 12 მოციქული და წმ.ნინო... რომელიც იყო ჩვენი „ახალი მოციქული" [სირაძე 1992: 119]. N

ნიკოლოზ გულაბერისძის მიერ „საკითხავსა" და „საგალობელში" გამოთქმული თეოლოგიურ-ფილოსოფიური ხასიათის სჯანი, ეროვნულ-სარწმუნოებრივი იდეალების წარმომაჩენელი და განმსაზღვრელი ფაქტორების გამოკვეთის ცდანი „სვეტი-ცხოვლის" პარადიგმას მრავალსაფეხურიანი სიმბოლური დატვირთვით წარმოაჩენენ, კერძოდ _

1. „სვეტი-ცხოვლის" ნათელი სამების სახე-ხატი, სახე-სიმბოლოა _ *„ესე სუეტი წმიდაჲ ერთ ნათელად შეერთებული სამებისა წმიდისა სახედ..."* [გულაბერისძე, 2008: 55];
2. „სვეტი-ცხოველი" მამა ღმერთის („ვითარცა ძველი დღეთაჲს" _ გულაბერისძე, 2008:: 55), „ბერისა კაცის", „მოხუცებულის", სახე-ხატია, რაც „საკითხავში" არაერთგზისაა აღნიშნული _ *„... აწ აქა უფროჲსად სახედ ბერისა კაცისად იხილვების ყოველთაგან"* [გულაბერისძე, 2008: 54]; *ესე სვეტი ნათლისაჲ, ვითარცა ძველი დღეთაჲ იხილვების..."* [გულაბერისძე, 2008: 55], *„...ამას სუეტსა ზედა ზე თავსა მჯდომარე იყო მოხუცებული ვინმე სახედ ძველისა დღეთაჲსა..."* [გულაბერისძე, 2008: 55], *„...ეჩუენა სუეტი ცხოველი სახედ მოხუცებულისა ბერიკაცისა მიუთხრობელითა რაჲთმე ბრწყინვალებითა..."* [გულაბერისძე, 2008: 56];

3. „სვეტი-ცხოველი” ქრისტეს ნათელი სვეტია _ *„სუეტი ნათლისაჲ ჩამოდგა ვიდრე ჩუენდადმე,... და წუერისაჲ მის სუეტისასა მჯდომარე იყო იგი, რომელი მამათა ჩუენთა ჯუარს-აცუეს”* [გულაბერისძე, 2008: 35]; *„ჵ, დედაო და ქალწულო, ნათელო, ნათლისა სუეტისა მსახეებელო”* [გულაბერისძე, 2008: 70]. „სვეტი-ცხოველი” თვალშეუდგამი, მზეზე აღმატებული ნათელია, სამყაროსა და მზეზე უმძლესია _ *„შენ ხარ ნათელი და ბრწყინვალებაჲ გამოუთქმელი, რომელი სამყაროსა და მზესა მძლე ექმნები, სუეტო ცხოველისმყოფელო...”* [გულაბერისძე, 2008: 70; იხ. აგრეთვე _ 65, 72];
4. „სვეტი-ცხოველი” ღვთისმშობლის განმასახოვნებელია _ *„ჵ, დედაო და ქალწულო, ნათელო, ნათლისა სუეტისა მსახეებელო, ხოლო სუეტად სახელდებულო, რომელსაცა შიშით გადიდებენ ქერობინნი და ჩუენცა მათ თანა ძრწოლით გიგალობთ და გაქებთ დაუცხრომლად”* [გულაბერისძე, 2008: 70]; *„გიხაროდენ, უფროჲასად ყოვლაწმიდისა ღმრთისმშობელისა მსახეებელო”* [გულაბერისძე, 2008: 76; იხ. აგრეთვე _ 62, 74, 78];
5. „სვეტი-ცხოველი” ქართველთა უმაღლეს ნათელთან ზიარების სიმბოლოა _ *„სუეტი ესე წმიდაჲ განმანათლებელი და ნეთელმყოფელი სულთა და გონებათა ჩუენთაჲ”* [გულაბერისძე, 2008: 39]. „განმანათლებელი” მიემართება გონებას, „ნათელყოფა” _ სულს. „სვეტი-ცხოვლის” მიმაახლებელი, მის წმინდა მირონს მზიარებელი მორწმუნე ღვთაებრიობამდე მაღლდება; „სვეტი-ცხოველი” მისკენ მოსწრაფეთა განმაღმრთობელია: *„გიხაროდენ, სუეტო ცხოველო,... ღმერთ-ჰყოფ ყოველთა შენდა მომართ მოლტოლვილთა”* [გულაბერისძე, 2008: 65];
6. „სვეტი-ცხოველი” ურწმუნოების, კერპთა ბოროტების აღმოფხვრის, მტერთა დათრგუნვის და, იმავდროულად, ახალი სარწმუნოების წარმოჩენის, რწმენის განახლების სიმბოლოა _ *„გიხაროდენ, კერპთა ვიდრემე სიბოროტისა წარმწყმედელო, ხოლო ჭეშმარიტისა სარწმუნოებისა აღმომაჩინებელო!”* [გულაბერისძე, 2008: 77]; *„გიხაროდენ, მოკლებულისა სარწმუნოებისა განახლებაო!”* [გულაბერისძე, 2008: 77];
7. „სვეტი-ცხოველი” მიწისა და ზეცის შემაერთებელია, რომელიც „იაკობის კიბეს” განასახოვნებს _ *„...სუეტი ნათლისაჲ შთამოდგა ვიდრე ჩუენდამდე, რომლისა თავი მისი მისწუთებოდა ცადმდე...”* [გულაბერისძე, 2008: 35; იხ. აგრეთვე _ 30, 62];
8. „სვეტი-ცხოველი” ქართველთა იმედი და მცველი ზღუდეა, მარადჟამს სავედრებელი, რომელიც ღვთაებრივ უხილავად მყოფობს ადამიანთა შორის _ *„i სასწაული საკჳრველთაჲ სუეტი, სასოჲ და ზღუდჱ ქართველთა ნათესავისაჲ, რომელი უხილავ ჩუენ შორის მდგომარე არს”* [გულაბერისძე, 2008: 66]; მეუდაბნოე მამათა და მოწამეთა იმედია [გულაბერისძე, 2008: 76];
9. „სვეტი-ცხოველი” ქართველთა „ერად საზეპუროდ”[3] გაცხადების სიმბოლოა _ *„გიხაროდენ, მომგებელო ერად საზეპუროდ, ნათესავთა წმიდად და სამეუფოდ!”* [გულაბერისძე, 2008: 76].

ყოველივე ზემოგანხილულის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ ნიკოლოზ გულაბერისძე „საკითხავსა” და „საგალობელში” „ნათლის სვეტის”, იმავე „სვეტი-ცხოვლის”, არსსა და საზრისს ეროვნულ-სარწმუნოებრივი თვალთახედვით განმარტავს და მის საღვთისმეტყველო შინა-არსს წარმოაჩენს; ბიბლიური პარადიგმის კვალობაზე „ნათლის სვეტის” („ცეცხლის სვეტის”) მრავალსაფეხურიან სიმბოლურობას გამოკვეთს და მოხმობილ პარადიგმას ახალი სახექმნადობებით ამდიდრებს. შეიძლება ითქვას, რომ ამგვარი გააზრებით, „ნათლის სვეტი” ქართველთა ყოფიერებისა და ცნობიერების საზრისი, ეროვნული თვითშემეცნების განმსაზღვრელი და წარმმართველია, მიწიერში ჩამოსვეტებული ღვთაებრივი დედა-ბოძია, „ერად საზეპუროდ” დასახული ქართველი ერის წინამძოლი და ცად მიმაახლებელი.

[1] იხ. ჩვენი წერილი _ „ნათლის სვეტის“ პარადიგმული სახისმეტყველება „ვეფხისტყაოსანში“ (XII-XVIII სს.-ის ქართული მწერლობის განხილვის კონტექსტში), *რუსთველოლოგია, 2013-2015, VII, გვ. 7-28.*

[2] იხ. ე. ჩხეიძის წერილი _ რიცხვთა სიმბოლიკა ქართულ ფოლკლორში, *ძიებანი, XII, 2001.*

[3] „საზეპურო ერის“ გააზრებისათვის იხ. ნ. სულავას გამოკვლევა `sazepuro eris~ _ ნიკოლოზ გულაბერისძე, წიგნში _ ნიკოლოზ გულაბერისძე „საკითხავი და გალობანი სვეტიცხოვლისანი“, მცხეთა, 2008.

ლიტერატურა

აბზიანიძე ზ., ელაშვილი ქ. 2012	სიმბოლოთა ილუსტრირებული ენციკლოპედია, ტ. II, თბილისი.
ანდრია კესარია-კაბადუკიელი 1961	„თარგმანებაÁ იოვანეს გამოცხადებისაÁ“, ქართული ენისკათედრის შრომები, II, თბილისი.
გიორგი მერჩულე 1963	„შრომაჲ და მოღუაწებაჲ გრიგოლისი...”, ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ტ. I, თბილისი.
გრიგოლაშვილი ლ. 2005	დავით აღმაშენებლის “გალობანი სინანულისანი”, თბილისი.
იაკობ ხუცესი 1963	„წამებაჲ შუშანიკისი დედოფლისაჲ”, ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ტ. I, თბილისი.
იოანე საბანისძე 1963	„წამებაჲ ჰაბოჲსი”, ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, ტ. I, თბილისი.
ლეონტი მროველი 1955	„წმინდა ნინოს ცხოვრება”, ტექსტი ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით გამოსცა ს. ყაუხჩიშვილმა, ტ. I, თბილისი.
„მოქცევაჲ ქართლისაჲ” 1963	ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, 1963, ტ. I, თბილისი.
ნიკოლოზ გულაბერისძე 2008	საკითხავი და გალობანი სვეტიცხოვლისანი, გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო ნ.სულავამ, მცხეთა.
ნოზაძე ვ. 1957	ვეფხისტყაოსნის ვარსკვლავთმეტყველება, სანტიაგო დე ჩილე.
სირაძე რ. 1992	ქრისტიანული კულტურა და ქართუ მწერლობა, I, თბილისი.
სირაძე რ. 2000	ქართული კულტურის საფუძვლები, თბილისი.
სულავა ნ. 2000	განგების რუსთველური კონცეფცია, შოთა რუსთაველი, სამეცნიერო შრომების კრებული, I, თბილისი.
სულავა ნ. 2008	ნიკოლოზ გულაბერისძე, ნიკოლოზ გულაბერისძე, „საკითხავი და გალობანი სვეტიცხოვლისანი”, მცხეთა.
წერეთელი ლ. 2005	„ძველი დღეთა” (მამა-ძეობა) დავით აღმაშენებლის ცხოვრებასა და „დავითიანში”, კრებ., თბილისი.